

Motiv srca u hrvatskoj etno baštini kao inspiracija za kolekciju odjeće

Stančić, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:399904>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET

Završni rad

MOTIV SRCA U HRVATSKOJ ETNO BAŠTINI KAO
INSPIRACIJA ZA KOLEKCIJU ODJEĆE

Zagreb, rujan 2017.

Sveučilište u Zagrebu
Tekstilno-tehnološki fakultet

Završni rad

**MOTIV SRCA U HRVATSKOJ ETNO BAŠTINI KAO
INSPIRACIJA ZA KOLEKCIJU ODJEĆE**

Studentica: Anamarija Stančić

Mentorica: doc.dr.sc.Irena Šabarić

Povjerenstvo: 1. Doc.dr.sc. Ksenija Doležal, predsjednik

2. Doc.dr.sc. Irena Šabarić, član

3. Marin Sovar, predavač

4. Doc.art. Koraljka Kovač Dugandžić

Zagreb, rujan 2017.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad **Motiv srca u Hrvatskoj etno baštini kao inspiracija za kolekciju odjeće.**

Svi dijelovi rada koji su ovdje opisani ili citirani, predložena kolekcija koja se temelji na proučenim izvorima kao inspiraciji, jasno su označeni u radu te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Anamarija Stančić

Zagreb, rujan 2017.

Sažetak

Naslov rada: **Motiv srca u hrvatskoj etno baštini kao inspiracija za kolekciju odjeće**

Ime i prezime studentice: Anamarija Stančić

Ime i prezime mentorice: doc.dr.sc.Irena Šabarić

Studijski program: Modni dizajn

Republika Hrvatska bogata je raznolikom kulturnom baštinom. Kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra. Zaštita baštine regulirana je međunarodnim europskim te nacionalnim propisima. Za potrebe ovog završnog rada učinjena je kratka analiza nekoliko područja etno baštine upisanih na UNESCO-vu listu, svi s motivom srca. Cilj ovog završnog rada je prikazati modnu kolekciju inspiriranu motivom srca.

Summary

Title: The Motive of the Heart in Croatian Ethno Heritage as an Inspiration for the Clothing Collection

Student: Anamarija Stančić

Mentor: Irena Šabarić, PhD

Study programme: Modni dizajn

The Republic of Croatia is rich in diverse cultural heritage. Cultural heritage make movable and immovable cultural treasure. Protecting heritage is regulated by international European and national legislation. For the purpose of this final thisis a short analysis of several areas of ethnic heritage inscribed on the UNESCO list, all with motive of the heart was done. The aim of this final thisis is to present a fashion collection inspired by the motive of the heart.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Hrvatska kulturna baština.....	2
1.1. Kulturna baština i legislativa.....	3
2. Nematerijalno kulturno dobro ili baština.....	5
2.1. Čipkarstvo.....	5
2.2. Tradicionalne drvene igračke Hrvatskog zagorja.....	6
2.3. Narodna nošnja.....	7
2.3.1. Narodne nošnje Podravine i Slavonije.....	7
2.3.2. Narodna nošnja Hrvatskog Zagorja, Prigorja i Međimurja.....	7
2.3.3. Narodna nošnja Istre i sjevernog Jadrana.....	9
2.3.4. Narodna nošnje Dalmacije i Dubrovnika.....	9
2.4. Licitarsko srce.....	10
3. Odnos prema baštini i nastanak kolekcije Motiv srca kao motivacija za kolekciju.....	12
4. Eksperimentalni dio.....	13
5. Opis kolekcije.....	22
6. Literatura.....	34

Uvod

U ovom radu pisat ću o hrvatskoj kulturnoj baštini, ponajviše našem nematerijalnom bogatstvu te motivu srca koje se pojavljuje u izdvojenim djelima hrvatske nematerijalne baštine.

Motiv srca pojavljuje se u hrvatskoj etno/kulturnoj baštini u radovima čipkarica, graditelja dječjih drvenih igračaka, narodnim nošnjama, sve kao izraz ljubavi, topline, života ljudi u zajedništvu.

U radu je posebno prikazano poglavlje o licitarskom srcu, najtraženijem medičarskom, slatkom pecivu. Temeljna boja licitara je crvena s likovima i oblicima u žutoj, bijeloj, modroj, zelenoj i ružičastoj boji. Likovi i oblici izrađuju se u obliku vitica, cvjetića i listića.

„Baština je naša obveza prema prošlim i budućim generacijama“ (Cifrić, 2014)

1. Hrvatska kulturna baština

Hrvatska, unatoč tome što je mala zemlja iznimno je bogata raznolikom **kulturnom baštinom**. Pri određivanju kulturne baštine neizostavno je uzeti u obzir da kulturna baština može biti obogaćena tragovima i svjedočanstvima nekih prijašnjih kultura i naroda koji su obitavali na određenome području u tijeku povijesnih zbivanja i time naravno utjecali na stvaranje kulturnoga okruženja (Cifrić, 2014). Osnovna značajka **kulturne baštine** jest da se ona vezuje uz specifično područje određene države.

Kulturna baština jednog naroda podrazumijeva djela njegovih umjetnika, arhitekata, kompozitora, pisaca i filozofa, djela nepoznatih autora, postala su sastavnim dijelom naroda kojem daju smisao životu (Gredičak, 2009,¹). Riječ je o djelima materijalnog i nematerijalnog porijekla, koja izražavaju kreativnost određenog naroda. To su: jezik, običaji, vjerovanja, mjesta i povijesni spomenici, književnost, umjetnička djela, arhivi i knjižnice (Meksička deklaracija, točka 23, prema Gredičak, 2009).

Nova komponenta koja se pojavljuje u definiciji **kulturne baštine** odnosi se na nematerijalno naslijeđe, ono podrazumijeva folklor, zanate, profesije, predstave, običaje, narodne festivale, priredbe, obrede, crkvene obrede i razna klasična sportska događanja.

Prema Cifrić, (2014) **kulturnu baštinu** čine sva prirodna i stvorena kulturna materijalna i duhovna dobra na određenom prostoru koja neka zajednica (društvo) nasljeđuje i kojima raspolaže. Baština je kolektivno dobro koje pripada prošlosti, sadašnjosti i budućnosti i nama koliko i mi njoj. Baština je *povijesna* i *dinamička* kategorija i kao takva ona je *kumulativna*, pa u njoj nasljednicima ostaje ono što društvo procjenjuje kao vrijedno (Cifrić, 2014:11).

Pojam „**hrvatska prirodna i kulturna baština**“ podrazumijeva ukupnu baštinu na teritoriju Republike Hrvatske. Hrvatska kulturna baština ne negira nacionalne (ili regionalne, lokalne ili vjerske) baštine (Cifrić, 2014).

Materijalnoj i nematerijalnoj kulturnoj baštini zajedničko je bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti, njena zaštita jedan je od glavnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta. Kulturnu baštinu čine **pokretna i nepokretna kulturna dobra** od umjetničkog, povijesnog, paleontološkog, arheološkog, antropološkog i

¹ Rad je u djelomičnoj formi objavljen u časopisu *Acta Turistica Nova*, 2008, Zagreb, str. 205-235.

znanstvenog značenja za razvoj jedne neke države. U prošlosti je na našem prostoru prošlo mnogo naroda i svi su ostavili svoj trag vidljiv i danas u brojnim segmentima naše kulture.

Nematerijalna kulturna baština obuhvaća više pojmova, to su: izrazi, znanje, vještine, razni instrumenti, predmeti, rukotvorine i prostori kulture koji su međusobno povezani, u nekim slučajevima pojedinci, koji prihvaćaju sve navedeno kao dio svoje kulturne baštine. **Nematerijalnu kulturnu baštinu**, koja se prenosi iz generacije u generaciju, zajednice i skupine ljudi stalno iznova stvaraju kao reakciju na svoje okruženje, svoje uzajamno djelovanje s prirodom i svojom povijesti. Ona im pruža osjećaj identiteta i kontinuiteta te tako promiče poštovanje za kulturnu raznolikost i ljudsku kreativnost. Motiv srca pojavljuje se u čipkarstvu, tradicionalnim drvenim igračkama, nakitu, narodnoj nošnji, ali definitivno najpoznatiji motiv srca je upravo licitar. Tek su neki od brojnih primjeraka nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj ovdje navedeni, a zajedno sa svim ostalim oblicima tvore neprocjenjivu mrežu iznimne vrijednosti i jedinstvenosti, kako u Hrvatskoj tako i u svijetu.

Očuvanje baštine jest trajan problem u povijesti ljudskih zajednica, može ga se promatrati iz perspektive različitih znanosti: antropologije, etnologije, ekologije, povijesti itd. Trajan je proces zato što je osnova života i razvoja, a u simboličkom smislu daje obilježje identiteta neke ljudske zajednice.

1.1. Kulturna baština i legislativa

Zaštita **baštine** regulirana je brojnim međunarodnim europskim propisima, te zakonima naše zemlje. *Konvencijom o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine*, usvojenom davne 1972. godine u Parizu, pojam **kulturne baštine** odnosio se samo na materijalno i fizičko naslijeđe. Na osnovi te Konvencije i preporuka s različitih međunarodnih konferencija koje su slijedile, razne su zemlje napravile značajne korake u zaštiti prirodnoga i kulturnoga naslijeđa i njegovoga iskorištavanja u svrhu razvoja pojedine zemlje (Gredičak, 2008).

Hrvatska je zemlja čija se bogata kulturna baština otkriva unutar brojnih muzeja, galerija i crkava koje su danas nezaobilazno poglavlje UNESCO-ova² popisa svjetske baštine³.

² **UNESCO** (eng. **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization**; hrv. Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu) specijalizirana je agencija UN-a za intelektualna i etička pitanja na području obrazovanja, znanosti i kulture. Osnovana je 16. studenog 1945. godine. Sjedište organizacije je u Parizu. UNESCO čini 195 država članica i 8 pridruženih. Republika Hrvatska ratificirala je Statut 1. lipnja 1992. godine od kada je i punopravna država članica ove organizacije.

Od 1972. godine, kada je usvojena *Konvencija za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine*, do srpnja 2012. godine UNESCO je na Popis svjetske baštine uveo nekoliko stotina dobra od čega su najbrojnija kulturna, potom su prirodna, a najmanje su zastupljena miješana dobra.

Druga vrijedna Konvencija značajna za unapređivanje baštine je *Konvencija za zaštitu nematerijalne kulturne baštine*. Ova je Konvencija prihvaćena na 32. Općoj skupštini UNESCO-a u listopadu 2003. godine, a Republika Hrvatska ratificirala ju je već 2005 godine. Zakonom o prihvaćanju Konvencije, Ministarstvo kulture je utvrđeno kao centralno tijelo za njezino provođenje. To je bio dodatni impuls Republici Hrvatskoj za daljnje unapređivanje mjera i aktivnosti radi što bolje zaštite i očuvanja nematerijalne kulturne baštine, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini. Stupanjem na snagu *Konvencije za zaštitu nematerijalne kulturne baštine*, UNESCO je oformio dvije nove liste:

- a) Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i
- b) Listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita.

Hrvatska ima 13 dobara upisanih na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva i 1 nematerijalno dobro na UNESCO-ovu Listu ugrožene nematerijalne kulturne baštine.

U Republici Hrvatskoj postoje i drugi važni dokumenti koji propisuju uvjete zaštite kulturne baštine, od važnijih domaćih je *Ustav Republike Hrvatske* (čl. 3), *Zakon o zaštiti prirode* (Narodne novine broj 70/2005, 139/2008 i Narodne novine, broj 57/2011), *Zakon o zaštiti okoliša* (Narodne novine, broj 110/2007) te *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*⁴. Postoje posebni zakoni pa se ova tematika proteže u brojnim zakonskim propisima.

³ Na listu UNESCO-a upisano je ukupno 12 fenomena – 7 fenomena u jesen 2009., 3 fenomena u studenome 2010. a 2 fenomena u studenome 2011.: čipkarstvo u Hrvatskoj, dvoglasje tijesnih intervala (Istra i Hrvatsko primorje), Festa sv. Vlaha, kraljice (Gorjani), zvončari (Kastavština), procesija Zakrižen (Hvar), umijeće izrade dječjih igračaka (Hrvatsko zagorje), Sinjska alka, medicarski obrt (sjeverna Hrvatska), bećarac (Slavonija, Baranja, Srijem), nijemo kolo (Dalmatinska Zagora), klapsko pjevanje.

⁴ NN 66/1999, 151/2003, 157/2003, 100/004, 87/2009, 88/2010, 61/2011, 25/2012, 136/2012.

2. Nematerijalno kulturno dobro ili baština

Prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (čl. 9) nematerijalno kulturno dobro ili baštinu predstavljaju razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na neki drugi način. Očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara provodi se izradbom i čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama.

Za potrebe ovog završnog rada zanimljiva je obrada nekoliko odabranih područja upisanih na UNESCO-vu listu, svi s motivom srca. Spomenuti motiv nalazimo u različitim tehnikama (kukičanje, rad u drvu, vezenje) i materijalima izvedbe (konac, drvo, lanene tkanine, vuna i dr.). Ovdje su izdvojeni: čipkarstvo, tradicionalne drvene igračke, nošnje, licitarsko srce.

2.1. Čipkarstvo

Hrvatsko čipkarstvo je upisano na UNESCO-v popis nematerijalne svjetske baštine u Europi 2009. godine., to je vještina izrade čipke šivanjem iglom i preplitanjem pomoću batića. Razlika između čipkarstva europskih zemalja i onog na prostoru Republike Hrvatske su njezini stvaratelji. U Europi je izrada čipke bila u rukama ženskih crkvenih redova, građanstva i plemstva, u Hrvatskoj se njihovim posredstvom prenosi u ruke seoskih žena u manjim ruralnim sredinama. Žene tradicionalno izrađuju čipku za potrebe tradicijske odjeće i platnenog posoblja (posteljno rublje, stolnjaci, ubrusi, maramice, ukrasi za kosu) i prenosi se s koljena na koljeno. U Hrvatskoj postoje tri glavna centra izrade čipke, Lepoglava u Hrvatskom Zagorju sa čipkom na batiće, na Jadranu grad Pag sa čipkom na iglu i grad Hvar sa čipkom od agave. Motiv srca pojavljuje se u čipki izvedenoj od tankih bijelih končanih niti (slika 1). Drugi motiv nalazi se kao print čipke na predmetu uporabne vrijednosti, torbi (slika 2).

slika 1. Čipkano srce

slika 2. Čipkani print srca, Lepoglava

2.2. Tradicionalne drvene igračke Hrvatskog zagorja

Drvene igračke Hrvatskog Zagorja tradicijski su hrvatski proizvod nastao u 19. stoljeću u Zagorju i zadržao se do današnjih dana u selima općina Marija Bistrica i Gornje Stubica. Postoji oko pedeset modela igračaka poput svirala, klepetaljke, drvenih životinja, dječjeg namještaja za lutke itd. Izrađuju ih ručno muškarci, a većinom ih oslikavaju žene, zato je svaki unikatan. Najčešće boje su crvena, plava, bijela i crna. Nalaze se na Listi zaštićenih dobara nematerijalne baštine u Registru kulturnih dobara Republike od 2009. godine na popisu nematerijalnih dobara upisanih na UNESCO-v Reprezentativni popis nematerijalne svjetske baštine u Europi. Stilizirani motiv srca pojavljuje se u plavoj boji i predstavlja ukrase na vratima ormara, stranicama kolijevke te stolića s ogledalom. Na slici 3. prikazani su primjeri tradicijskih drvenih igračaka.

slika 3. Srce kao ukras na igračkama, Marija Bistrica

2.3. Narodna nošnja

Narodna nošnja obično je naziv za tradicijsku i povijesnu odjeću. Nošnje postoje uglavnom unutar pojedinih regija, država ili članova neke skupine. Hrvatske narodne nošnje sastoje se iz košulje, suknje, pregače, marame, prsluka, hlača i obuće. Narodna nošnja postoji u brojnim dijelovima svijeta kao dio kulturne baštine. Hrvatske narodne nošnje predstavljaju dio kulturne baštine hrvatskog naroda s neobično širokim rasponom različitih nošnji. Izraz su likovnog shvaćanja i odražavaju razne povijesne utjecaje. Hrvatske narodne nošnje vrlo su raznolike i bogato izrađene.

Hrvatske narodne nošnje mogu se grubo podijeliti na nošnje jadranske, panonske i dinarske Hrvatske. Motiv srca pojavljuje se kao vezeni ukras na podsuknjama, maramama, prslucima, ukrasima za glavu i dr.

2.3.1. Narodne nošnje Podravine i Slavonije

Narodne nošnje u Slavoniji odlikuju se cjelovitom košuljom, u struku je spojena s nabranom suknjom koja dopire do gležnja. Rukavi su obično dosta široki i dugi, a kako su ih stezali uz ruku odmah ispod lakta, bogato padaju iznad ukrasno obrubljenog orukavlja. Ukrasi su smješteni duž rukava te na stražnjoj strani donjeg dijela košulje u okomitim stupovima između nabora. Komplet je dopunio bijeli ili šareni rubac, preklopljen na prsima. Zimi se toj osnovnoj odjeći dodaje krzneni kožuščić, ukrašen aplikacijama i ogledalcima, ili duži kožuh s rukavima, te kao i u muškaraca - sukneni kraći ogrtač ili vunena rekla. Muška narodna nošnja također je, osobito u momka, često vrlo bogata. Glavu pokrivaju uglavnom crnim šeširom, a umjesto vrpce obavija šešir zlatom vezena pantljika. Košulja je uglavnom dugačka, seže preko pojasa, a prsa su ili rasplitana ili sastavljena, mogu biti šlingovana, a i zlatom vezena, na rubinu se navlači prsluk, koji se zove i kamizol, on je obično crn, ali mogu biti i u plavoj varijanti. Motiv srca prikazan je na rubnim dijelovi marama, orukavlju i dr. .

2.3.2. Narodna nošnja Hrvatskog Zagorja, Prigorja i Međimurja

Muškarci su nosili gaće i košulju izrađene od domaćega bijeloga platna, košulju bi u pojasu stegnuli kožnatim remenom, oko vrata su vezali svilenu maramu. Preko košulje su stavljali crveni sukneni prsluk odnosno lajbek, a na glavu mali okrugli šešir, odnosno škrlak. Zimi su se zaogruli kraćim kaputom i navukli čizme. Ženska osnovna odjeća bila je od platna, sastojala se od bluze, suknje i pregače. Na prsnom dijelu ili prednjici rukava bluza je bila dopunjena tkanim ukrasom, a isti je ukras, nerijetko prikazan motivom srca, bio vidljiv i na pregači.

U svečanim prilikama Prigorke su još stavljale preko pregače u trokut složen svileni rubac, oko vrata ogrlicu od koralja i navlačile kratki kožnati prsluk ili kraći kaput od sukna, bogato urešen.

Prigorskoj je nošnji krojem bila slična i zagorska, premda se u nekoliko i razlikovala. Tako su primjerice žene iz kraja oko Bistre svoja opleća, rubače i fertune krojile od platna u koje je već bio utkan geometrijski ures u tamnocrvenoj i crnoj boji.

Muškarci u Hrvatskom zagorju također su nosili, uz platnenu košulju i, kratak sukneni kaput. Zanimljivo je da se svaki kraj opredijelio za svoju boju, pa su lepoglavski seljaci nosili bijele, trakošćanski sive, a oni iz Stubice smeđe surine. U međimurskoj nošnji primjećuje se jača povezanost s prostorom srednje Europe odakle su preuzimali neke utjecaje (boja, tkanina, motiv). To je osobito vidljivo u izboru materijalu za žensku odjeću, pa je bluza izrađena od fine tvorničke tkanine, a pregača od tamne svile. Preko bluze su žene prebacivale veliku kupovnu maramu s cvjetnim uzorkom, a obuvale visoke cipele za vezivanje. Glavu su pokrivala kpicom napravljenom od tila, tanke šupljikave tkanine, po kojoj su izvezle ukrase raznobojnom vunicom. Slike 4 i 5. prikazuju odabrane predmete s motivom srca.

Slika 4. Motiv srca na stolnjaku, Šestine

slika 5. Motiv srca na dijelovima nošnje

2.3.3. Narodna nošnja Istre i sjevernog Jadrana

U Istri se ženska nošnja sastojala od platnene košulje preko koje se oblačila gornja haljina izrađena od vunene tkanine. One dijelove košulje koji nisu bili prekriveni haljinom žene su nastojale uljepšati vlastitim doprinosom. Ukras od čipke, šivene bijelim koncem, nerijetko s motivom srca stavljale su na prsni dio i zapešća rukava. U gornjem dijelu je krojena kao prsluk, a dugi uski rukavi prišiveni su samo na leđnoj strani, zbog toga kad ih žena odjene, na prednjoj strani uz rub izviruje košulja. Šavove je krasio vez izvezen svilenkastim koncem u crvenoj, žutoj ili zelenoj boji. Na noge su stavljale bijele platnene čarape i opanke kojima se gornji dio sastojao od isprepletenih remenčića ovčje kože. Muškarci su nosili hlače od bijelog sukna, dok su preko platnene košulje odijevali prsluk i kratki kaput od smeđeg sukna.

Uz vunene čarape i opanke oputaše muškarci i žene su stavljali oko gležnjeva bijele suknene gamaše, glavu su pokrivali niskom smeđom kapom. Danas su nošnje u Istri iščezle iz svakodnevne upotrebe pa ih se može vidjeti samo na folklornim izvođačima ili kao izložke u muzejima i galerijama.

Otok Pag poznat je po prekrasnoj čipki koju Pažanke izrađuju od bijeloga konca. Čipka je i sastavni dio njihove nošnje, pa se je može vidjeti na prsnom dijelu košulje kako viri ispod kratkog tamnog kaputića. Tom dragocjenom čipkom ukrašen je i rubac što ga nose na glavi. Pažanke vole takav nakit pa u svečanim prigodama nose i ogrlice od filigranskih kuglica te naušnice s privjescima, ponekad s motivom srca. Najviše od svih nošnji razlikuje se ona na otoku Susku, naime, žene na Susku svoju suknju su jako skratile. Kako ispod suknje nose nekoliko štirkanih podsuknja, podsjećaju na balerine. Tako kratka odjeća ostavlja vidljivima noge, pa na njih navlače dugačke čarape pletene vunom žarkih boja, obuvaju cipele izrađene od pusta.

2.3.4. Narodna nošnje Dalmacije i Dubrovnika

Za mušku su odjeću bile karakteristične metalne ploče, ponekad s umetnutim poludragim kamenjem, te nizovi srebrnih polukugli, zvanih toke, što su ih prišivali na prednje dijelove suknjenih prsluka. To se još i danas može vidjeti na odjeći svečano opremljenih momaka koji se nalaze u pratnji alkara u vrijeme održavanja viteškog natjecanja u Sinju. Premda platnenih dijelova ima manje, ženske su košulje poznate po svom osebujnom vezu. Prsni dio, rukave i donje rubove žene su ispunjavale sitnim geometrijskim motivima u crvenoj ili modroj boji, ponekad i s motivom srca, koji su se lijepo isticali na podlozi bijelog domaćeg platna. Osim toga valja istaknuti još jednu zajedničku značajku, a to je mnogostruka upotreba srebrnog nakita, posebice u srebrnoj odjeći. U ženskoj nošnji pojavljuju se lančići s različito

oblikovanim privjescima, ukrasne igle s maštovito izvedenim glavicama, ali i nizanje srebrnog novca. Vrlo je osebujna muška nošnja dubrovačkog Primorja. Osim platnene košulje i gaća, ona se sastoji od suknenih dijelova posebna kroja i ukrasa. Tako ćemo odmah zapamtiti hlače od modroga sukna koje su krojene široko, ali skupljene u struku pa padaju u mekim naborima stvarajući viseći tur. Iste su kratke, pa nogavice jedva pokrivaju koljena. Zato se na noge navlače duge pletene čarape. Na gornjem dijelu tijela uočiti ćemo prsluk od crvena sukna kojemu se prednji dijelovi preklapaju, a bogato su urešeni ornamentima od prišivenih gajtana. Preko prsluka odijeva se kratak haljetak s rukavima, a preko njega još jedan prsluk. Suknenu odjeću dopunjuje još široki pojas od raznobojne svile, zatim crvena kapica te opanci od ovčje kože. Osobito skladno djeluje djevojačka odjeća zbog svoje dugačke platnene košulje, s raznobojno vezenim ukrasima na prsima, koji završava kiticama od žute svile. Tome pripada bijela pregača od tanke vunene tkanine s urešenim donjim rubom.

Široki crni pojas, preko kojeg se veže šarena tkanica, naročito naglašava struk, te posve kratak prsluk, često ukrašen gajtanima, većinom je crne boje ističući se na bijeloj podlozi košulje. U svečanim prilikama dopunjavao ju je vrijedan nakit, posebice ogrlica sastavljena od 8 do 20 velikih zlatnih filigranskih kuglica. Na ulicama i trgovima starog Dubrovnika može se još i danas, posebice tijekom svečanosti, vidjeti muškarce, žene i djecu odjevene u narodnu nošnju.

2.4. Licitarsko srce

Licitar je šareno ukrašeni kolač od slatkoga tijesta kakav se tradicionalno proizvodi u središnjem i nizinskome dijelu Hrvatske (Biškupić-Bašić, 2001). Njegova se tajna izrade od davnine čuva u krugu obiteljskog obrta medicara središnje i nizinske Hrvatske. Nekoć se tijesto za licitare utiskivalo u ručno izrađene drvene kalupe, a danas se oblikuje u limenim kalupima pa se peče, te boji voćnim bojama, crvena, žuta, zelena, bijela te ukrašava šećernom smjesom, ogledalcima i drugim ukrasima. Tradicija izrade licitara započinje još u srednjem vijeku, 16. i 17. st., kada su se u brojnim europskim samostanima spremali kolači uz pomoć bogato ukrašenih drvenih kalupa. U istočno-alpskom području, takav je način izrade kolača ubrzo prerastao u obrt, koji se postupno proširio i u druga područja središnje Europe, kada dolazi i u panonske krajeve Republike Hrvatske.

U 18. i 19. stoljeću, u gradovima Zagrebu, Karlovcu, Koprivnici, Samoboru, Varaždinu i drugdje, licitari su bili ugledni obrtnici, a njihovi proizvodi omiljeni na proštenjima. Šareno ukrašene kolače od medenoga tijesta, kakvi su i licitari, može se naći diljem srednje Europe, pa i šire. U Austriji i Njemačkoj ti se kolači nazivaju Lebkuchen ili Lebzelter (otud i hrvatska

riječ licitar), u Češkoj je to perník, Slovačkoj medovník, Sloveniji lect i dr. (Biškupić-Bašić i sur., 2000). Iako svi oni imaju zajedničko podrijetlo, licitari sjeverozapadne Hrvatske vremenom su poprimili osebujna i jedinstvena obilježja, kao što je žarkocrvena boja glazure te svojstven način ukrašavanja. Stoga nije čudo što su licitari danas prerasli u jedinstven simbol ne samo sjeverozapadne Hrvatske, već i svehrvatski simbol. Licitarsko srce jedan je od nacionalnih simbola, tradicionalnih i autohtonih hrvatskih suvenirira. Licitarsko srce jedan je od nacionalnih simbola, tradicionalan i autohtoni hrvatski suvenir. Slike 6. i 7. prikazuju medene suvenire u obliku srca te ukrasnu tkaninu, podlogu, također ukrašenu motivom srca u bijeloj boji.

slika 6. Licitarska srca kao suvenir grada Zagreba

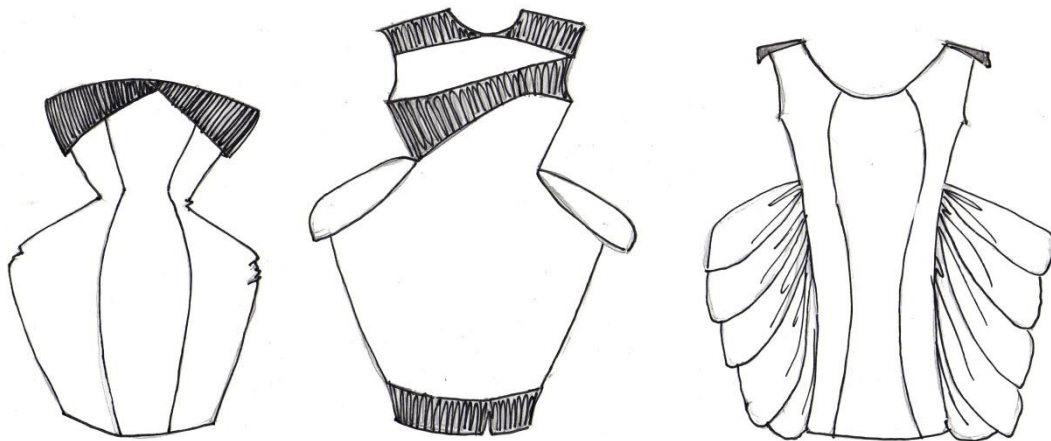
Slika 7. Licitarsko srce, Marija Bistrica

3. Odnos prema baštini i nastanak kolekcije Motiv srca kao motivacija za kolekciju

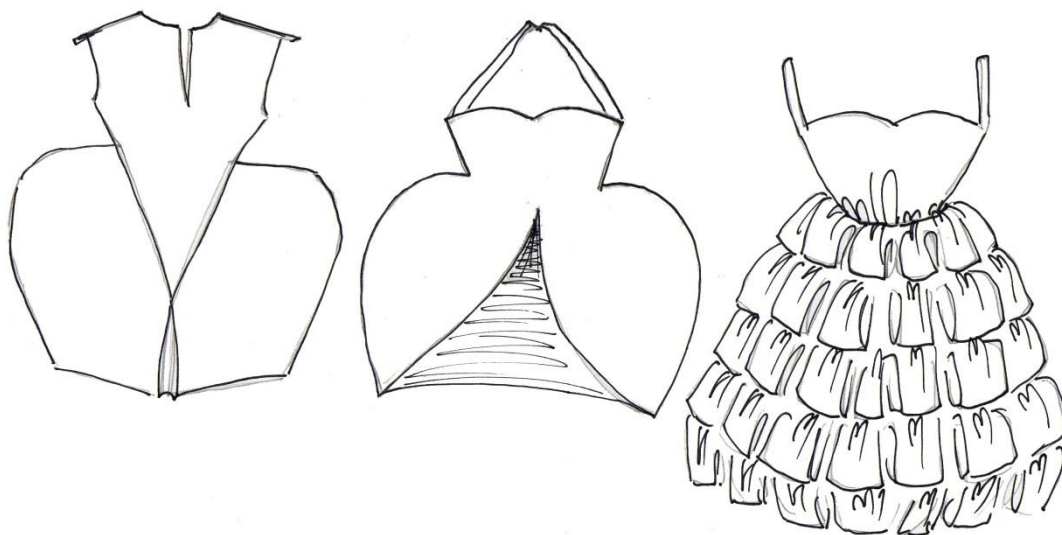
Odnos prema nacionalnoj baštini treba temeljiti na **načelima očuvanja, korištenja i stvaranja**, uključujući dakle *pravo, obveze i dužnosti* kreativnih dizajnera. Imamo obvezu prema prošlim, sadašnjim i budućim generacijama, nitko drugi neće nam očuvati baštinu do nas samih. **Očuvanje baštine** znači imati proaktivan stav u zaštiti koji treba implementirati ne samo u zakonske dokumente i osnove kulturne politike, još više praktično ih primjenjivati. Jedan od mogućih načina je kreacija odjernih predmeta, haljine.

4. Eksperimentalni dio

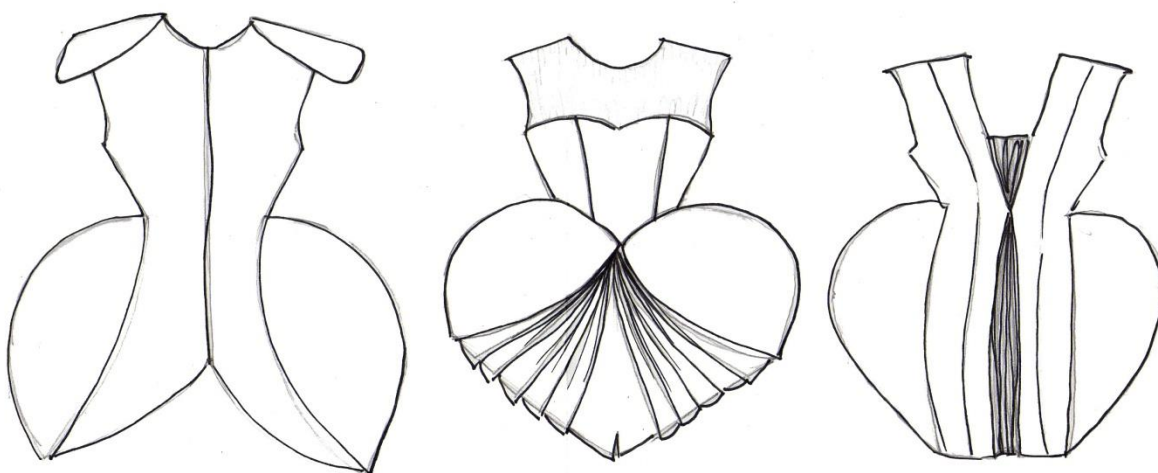
U ovom dijelu prikazan je proces razvoja ideje, od skice pa sve do završnog modela koji se odvija kroz proces kreativne igre. Glavni element odabrane haljine je srcolika forma donjeg dijela, a inspiracija je potaknuta oblikom i ukrasima licitarskog srca.

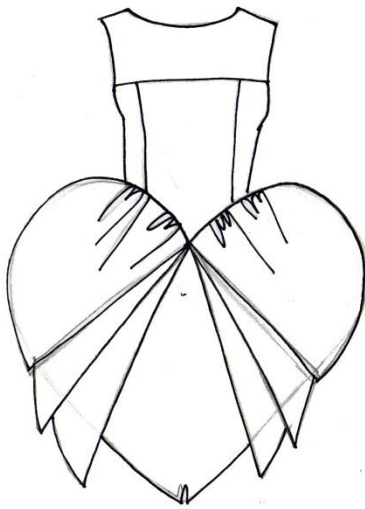
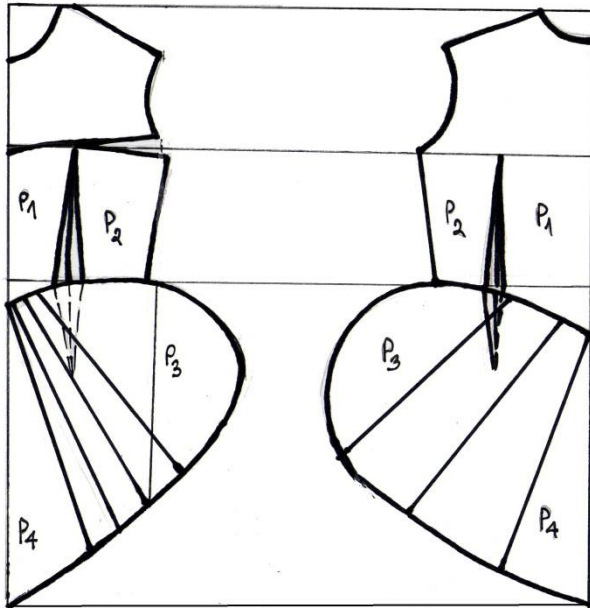
Slika 8. Skica1, razvoj ideje

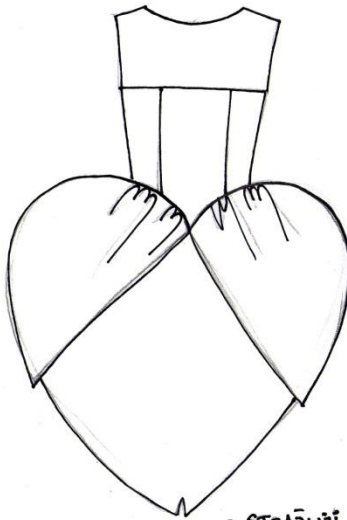
Slika 9. Skica 2, razvoj ideje

Slika 10. Skica 3, razvoj ideje

- PREDNJI DIO

- STRAŽNJI DIO

Slika 11. Odabrani model

Slika 12.

4.1. Konstrukcija prednjeg i stražnjeg dijela temeljnog kroja za haljinu

1 je početna točka, povući okomitu crtu. Točka 1 je vrh stražnje sredine i označava mjesto sedmog vratnog kralješka na tijelu.

1 do 2 mjeriti dubinu orukavlja

1 do 3 mjeriti duljinu leđa

1 do 4 mjeriti visinu bokova

1 do 5 mjeriti duljinu kroja. Iz točke 1 povući kraću vodoravnu crtu lijevo, a iz točaka 2, 3, 4, i 5 dulje vodoravne crte lijevo.

3 do 6 i 5 do 7 mjeriti 2 cm. Točke 1, 6, i 7 međusobno spojiti da se dobije crta stražnje sredine i označite točku 8

8 do 9 mjeriti širinu leđa. Iz točke 9 povući okomitu crtu gore do vodoravne crte iz točke 1. Označite točku 10 .

9 do 11 mjeriti $\frac{2}{3}$ širine orukavlja. Povući okomitu crtu do visine bokova i označiti točku 12. Ostaviti razmak između točaka 11 i 13 cca 10 cm za odvajanje stražnjeg od prednjeg dijela. Povući okomitu crtu i označiti točku 14.

13 do 15 mjeriti $\frac{1}{3}$ širine orukavlja.

15 do 16 mjeriti širinu grudi. Provjeriti dužinu 8 do 11 i 13 do 16, što ukupno treba iznositi $\frac{1}{2} Og +$ dodatak za udobnost nošenja. Iz točke 16 nacrtati okomitu crtu prednje sredine, od točke 15 nacrtati okomitu crtu do struka i prema gore. Označiti točke 17 i 18.

16 do 19 mjeriti $\frac{1}{10} Og + 0,5$ cm. Nacrtati okomitu crtu iz točke 19.

18 do 20 mjeriti visinu prednjeg dijela. Iz točke 20 povući vodoravnu crtu desno i označiti točku 21

1 do 22 mjeriti širinu vratnog izreza. Povući kratku okomitu crtu.

22 do 23 mjeriti 2 cm. Nacrtati okruglinu vratnog izreza od točke 1 do 23

10 do 24 mjeriti 1,5 cm. Spojiti točke 23 i 24 i produljiti crtu lijevo.

25 je $\frac{1}{2}$ visine ramena stražnjeg dijela (9 do 24). Povuci vodoravnu crtu desno do stražnje sredine

26 je $\frac{1}{2}$ dužine 9 do 25. Povuci kratku vodoravnu crtu lijevo.

26 do 27 mjeriti 1,3 cm

15 do 28 mjeriti isti iznos kao i 9 do 26

23 do 29 mjeriti 3 do 5 cm. Povuci okomitu crtu do točke 30, 25 i do 32 mjeriti 0,75 cm.

Iscrtati oba kratka ušitka (30 do 31 i 30 do 25) i produljiti crti lijevo od okomice cca 1,3 cm

24 do 33 mjeriti 1 cm za širinu ramena . od točke 11 preko 27 i ušitka te dalje do 33 iscrtati orukavlje stražnjeg dijela.

19 do 34 mjeriti 2 cm za visinu grudi. Kada je Vg izmjerena na tijelu, mjeri se od točke 21 prema dolje, što ovdje dolazi 2 cm ispod točke 19.

15 do 35 mjeriti dužinu 9 do 24 i 2 cm. Iz točke 35 izvući šestarom kratak luk desno sa središtem u točki 34 (Vg) .

35 do 36 mjeriti $\frac{1}{20}$ Og, spojiti točke 28 i 36 ravno o oblikovati orukavlje prednjeg dijela.

36 do 37 mjeriti dužinu 23 do 33 (širina ramena stražnjeg dijela). Spojiti točke 36 i 37.

20 do 38 mjeriti širinu vratnog izreza.

20 do 39 mjeriti širinu vratnog izreza + 1 cm. Točku 20 spojiti s točkom 15.

20 do 40 mjeriti širinu vratnog izreza + 0,5 cm. Oblikovati okruglinu vratnog izreza prednjeg dijela.

37 do 41 mjeriti isti iznos kao 21 do 38. Spojiti točke 34 i 41

34 do 42 mjeriti isti iznos kao 34 do 41. Spojiti 38 i 42

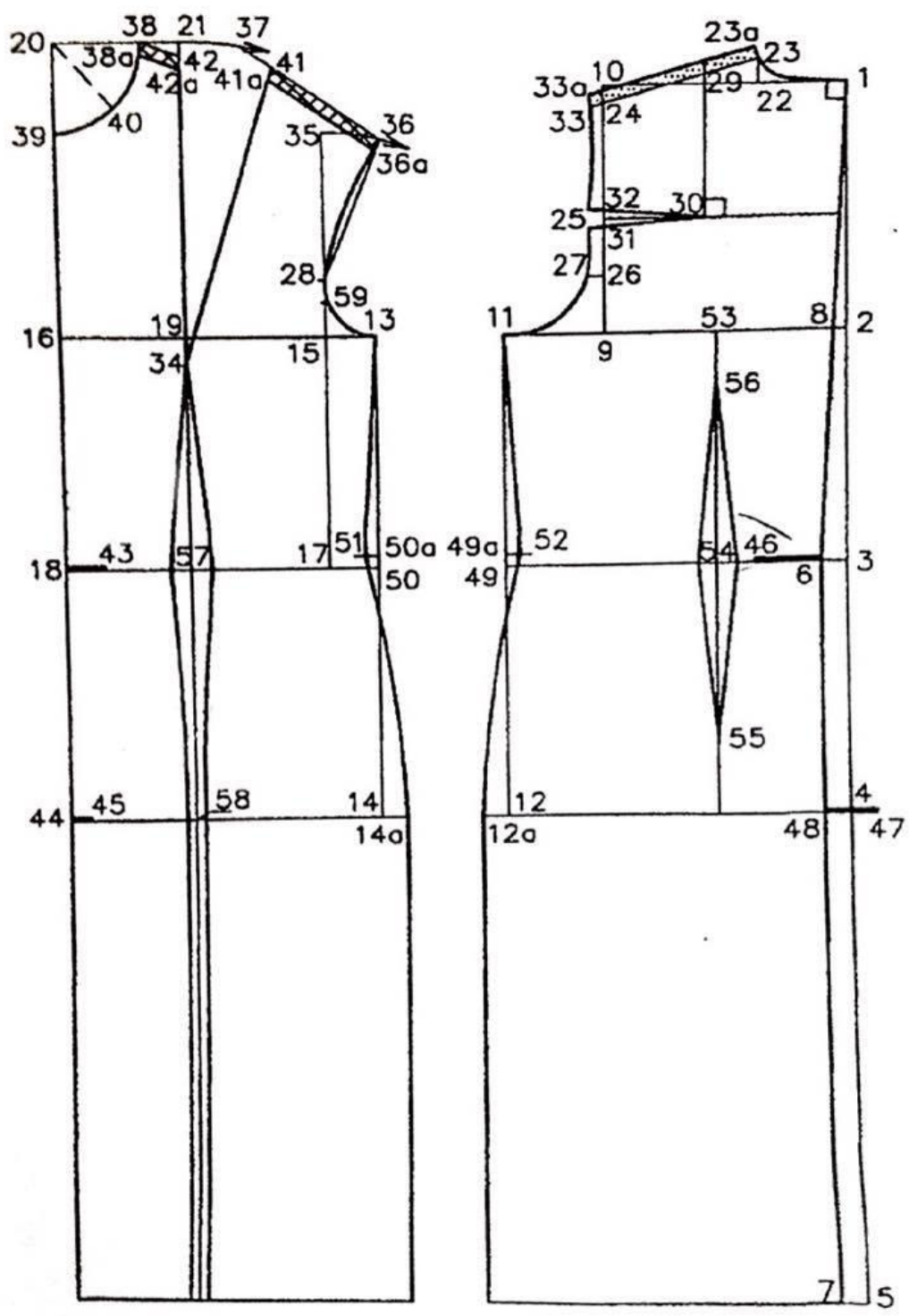
17 do 43 mjeriti širinu struka. Označiti točku 44, 44 do 45 mjeriti $\frac{1}{2}$ dužine 18 do 43.

43 do 46 mjeriti $\frac{1}{2}$ Os + 2 do 4 cm dodatka za udobnost nošenja

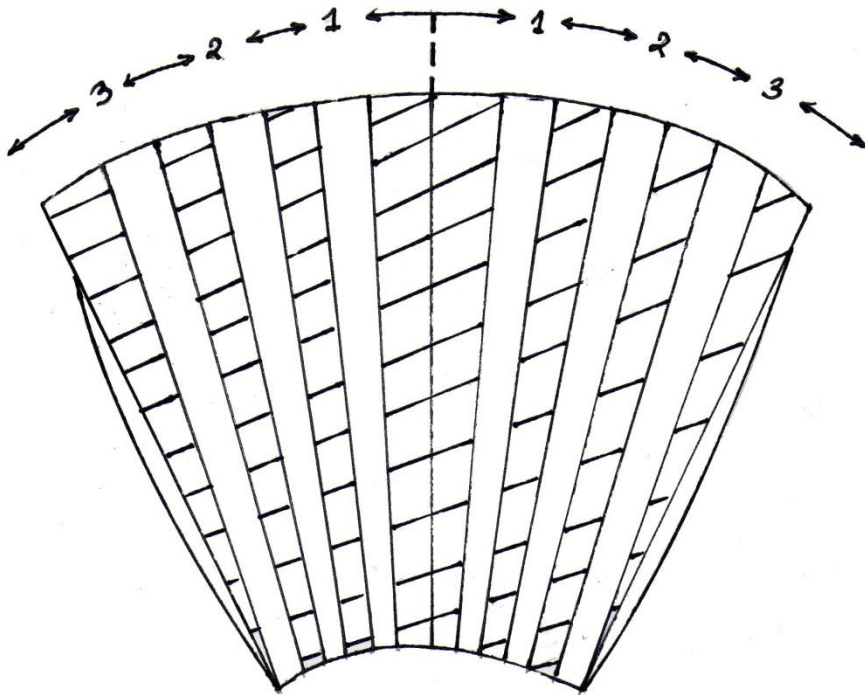
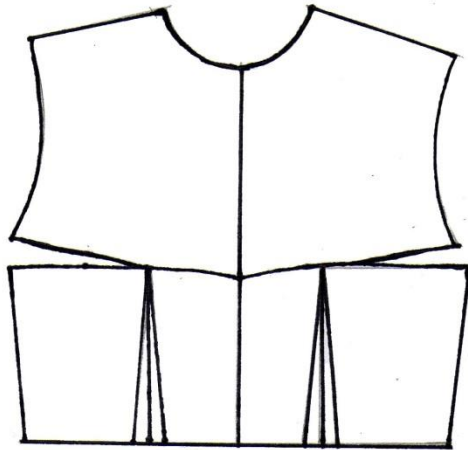
45 do 47 mjeriti $\frac{1}{2}$ Ob + 1 do 2 cm za udobnost nošenja . označiti točke 48, 49 i 50.

Iznos 18 do 43 i 6 do 46 nazivaju se višak i predstavljaju dodatnu širinu u odnosu prema željenoj (potrebnoj) u području struka koja se u pravilu raspoređuje na ušitke i zaobljenost bočnih šavova.

Iznos sa stražnje sredine, odnosno 48 do točke 47 naziva se manjak i predstavlja nedostatak širine u odnosu prema željenoj u području bokova koja se u pravilu raspoređuje na proširenje kod bočnih šavova.

Slika 13. Temeljni kroj haljine

Slika 14. Modeliranje

5. Opis kolekcije

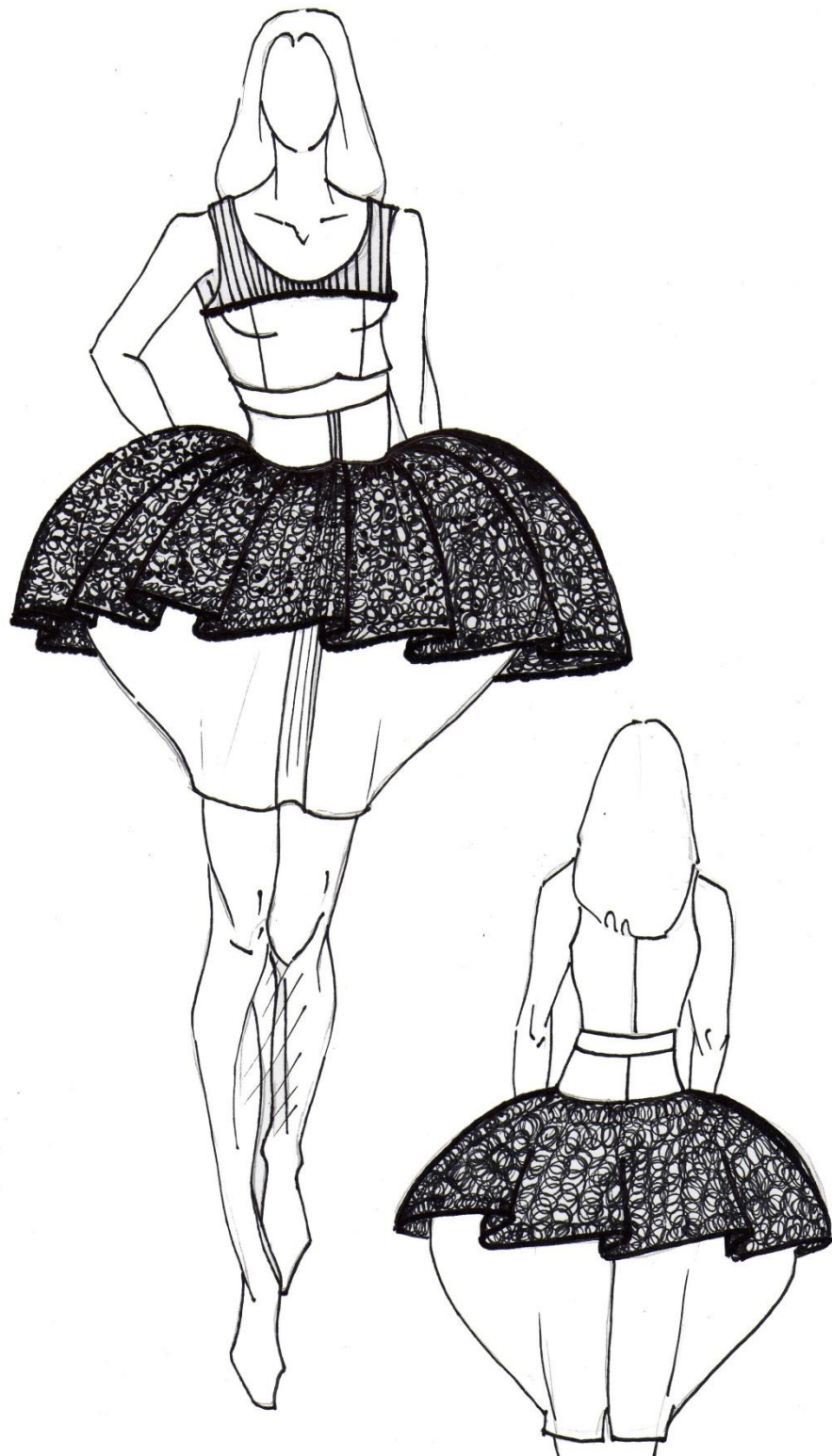
U ovoj kolekciji izdvojila sam nekoliko elemenata o kojima sam pisala u uvodnom tekstu, od čipke, narodne nošnje, pa sve do licitara. Značajno me inspiriralo bogatstvo narodne nošnje i to raznolikost ukrasa te raskošnost materijala osobito ženskih suknji i podsuknji, dijelova ukrašenih čipkom. U predloženoj kolekciji čipka se pojavljuje kao jedan od glavnih elemenata, naravno tu je i licitar kao glavna inspiracija. Kolekcija se sastoji od 11 modela, pri tome 6 modela čine kolekciju a 5 modela varijacije na odabrani završni model. U kolekciji se nalaze suknje i haljine i to 3 haljine, 3 suknje i gornji dio.

U drugom dijelu kolekcije, odnosno varijacije na odabrani model nalazi se 5 modela iste haljine. Glavna forma je zadržala isti srcoliki oblik, varijacije se ogledaju manjim detaljima poput naramenica, nabora na donjem dijelu haljine i slično.

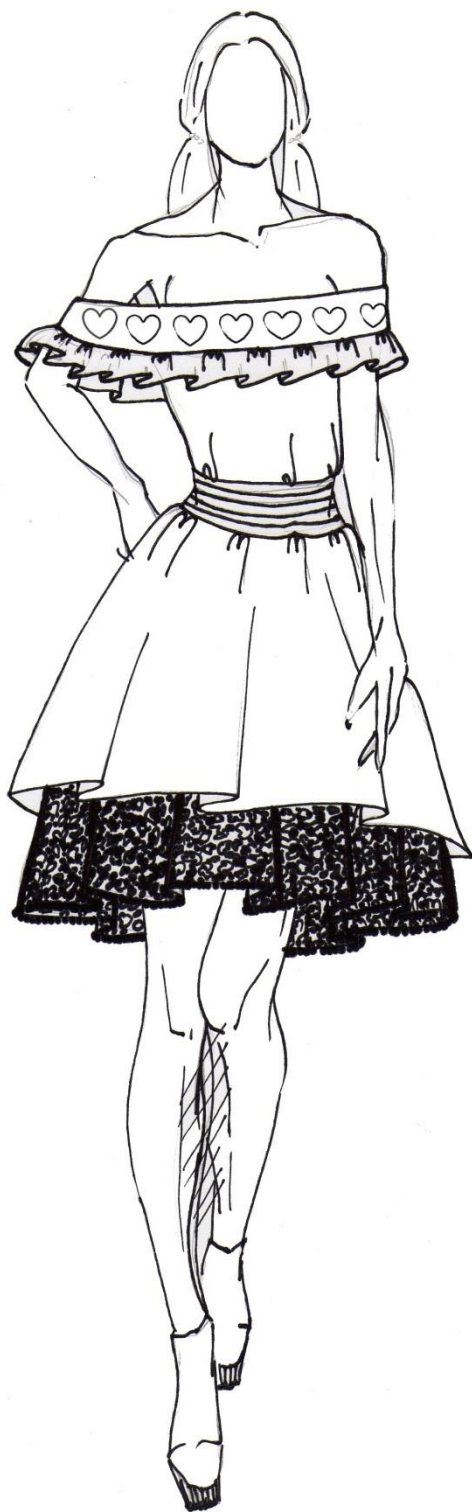
U završnom dijelu, na odabranom modelu haljine nalazi se i čipka kao glavni ukrasni element.

U prilogu slijedi kolekcija od 6 modela.

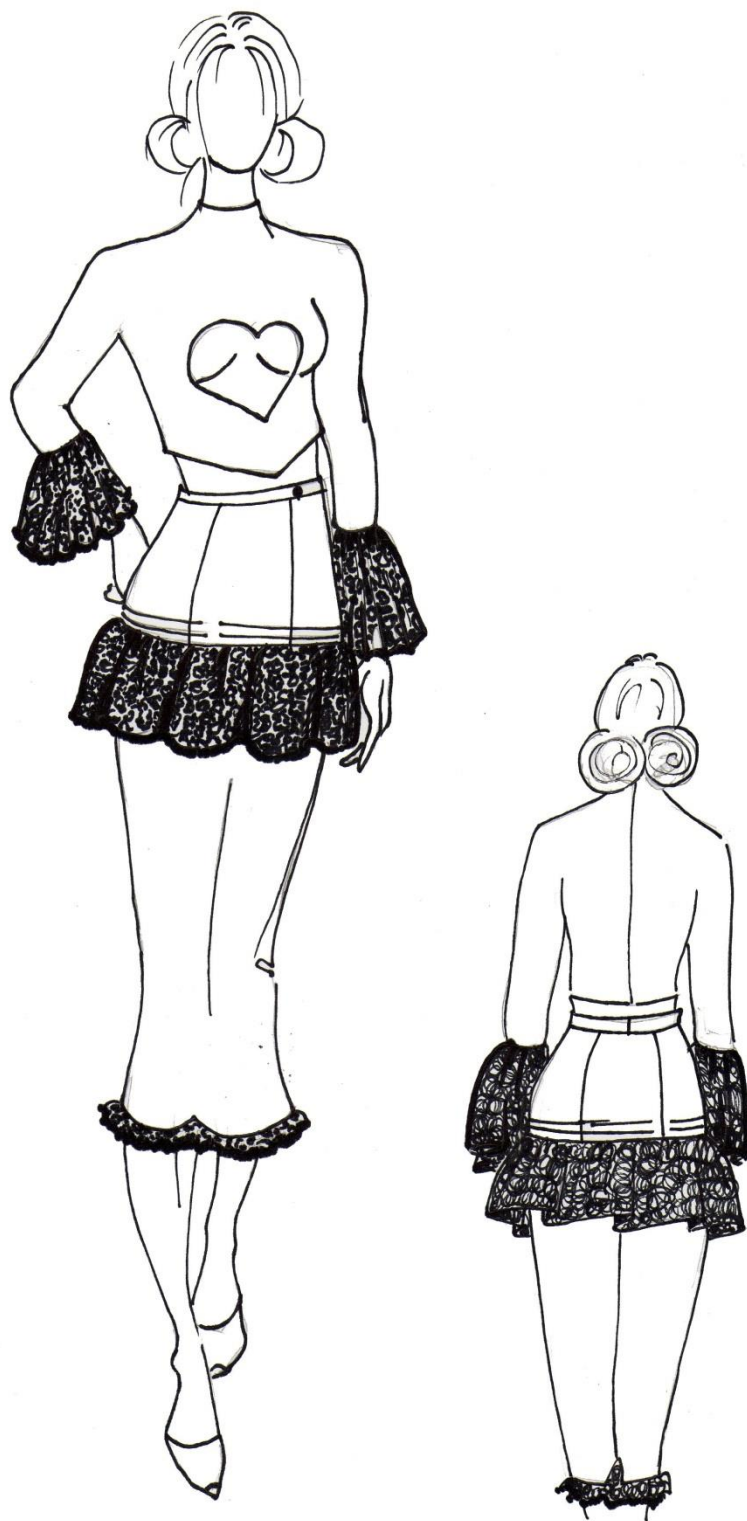
5.1. Kolekcija

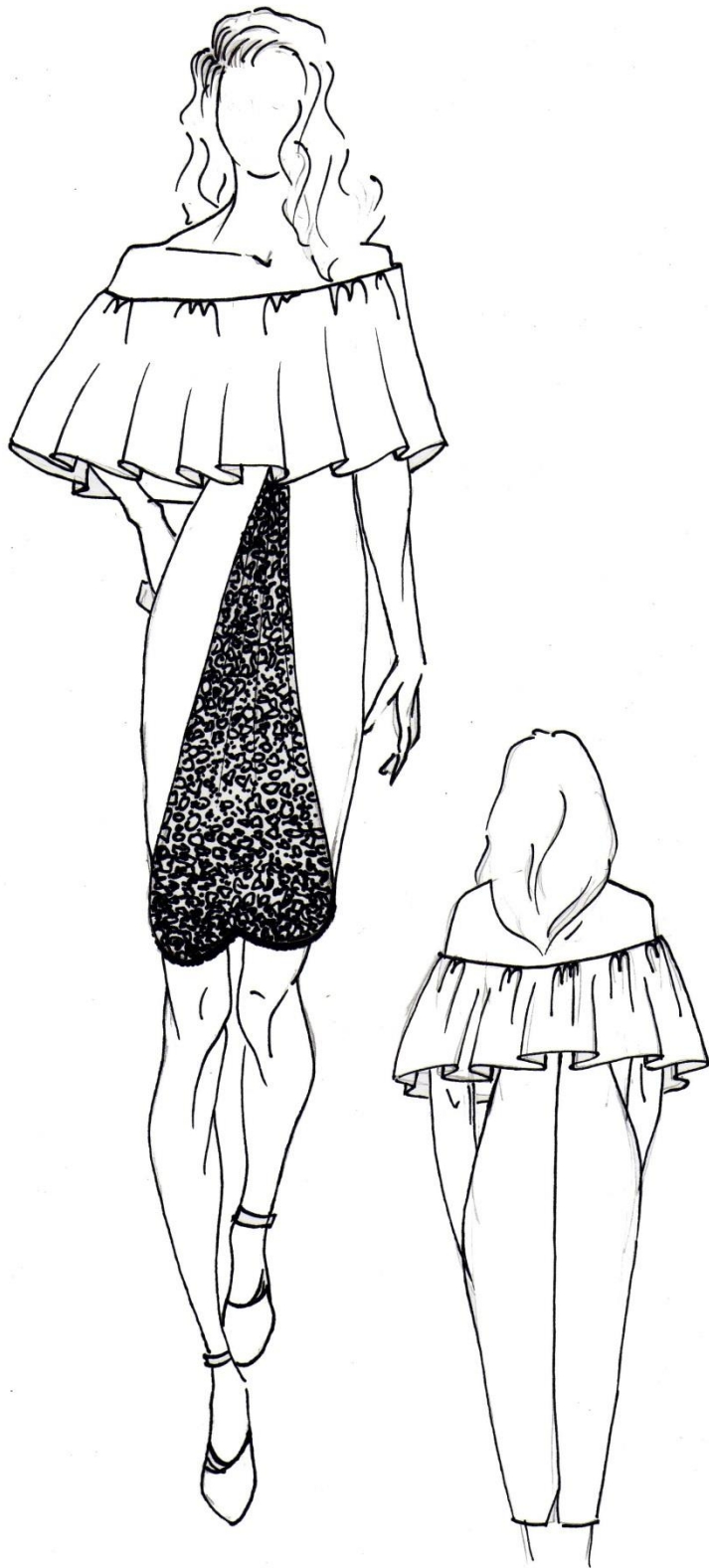
Model 1. Suknja i top

Model 2. Suknja, podsuknja s bluzom

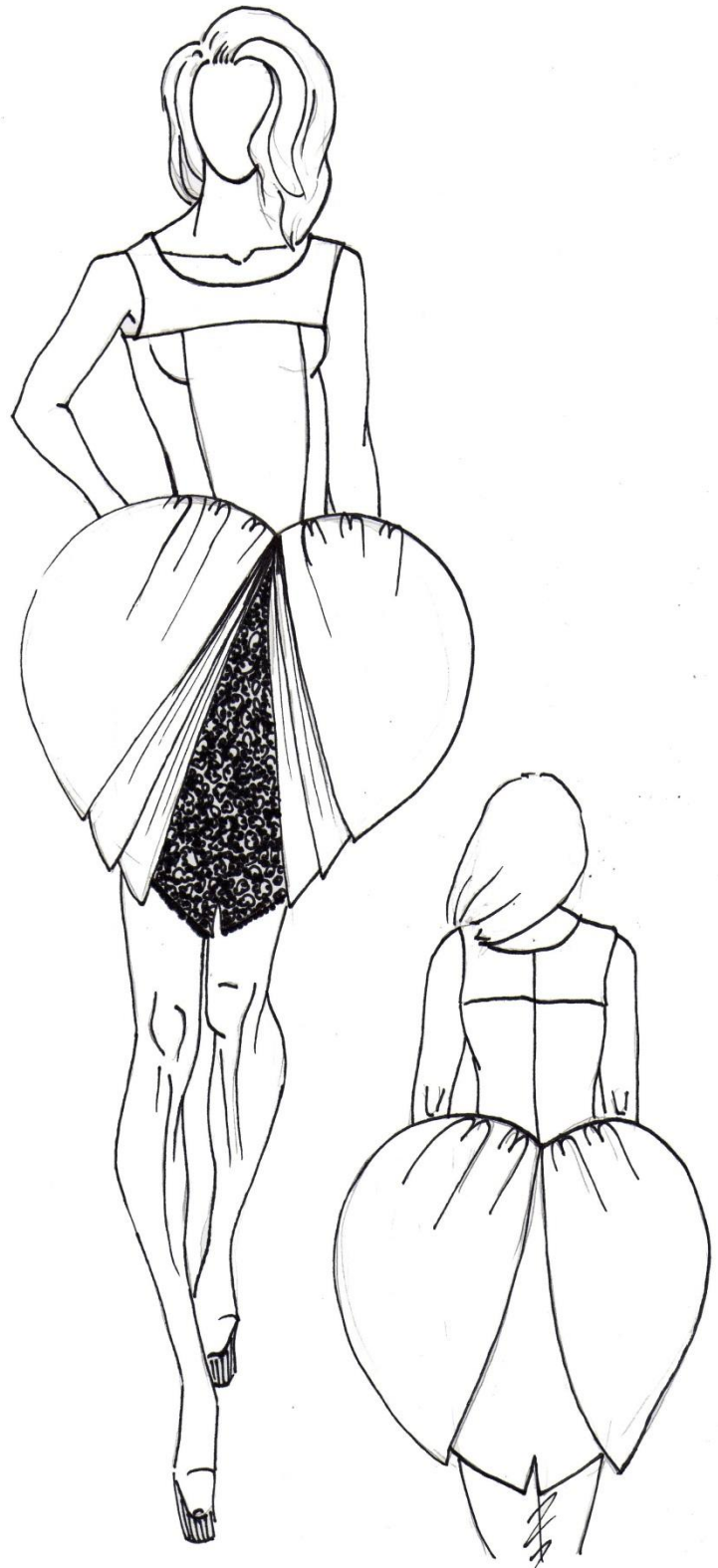
Model 3. Suknja i crop top

Model 4 . Haljina s volanima

Model 5. Duga haljina s prslukom

Model 6. Kratka haljina srcolike forme, odabrani model

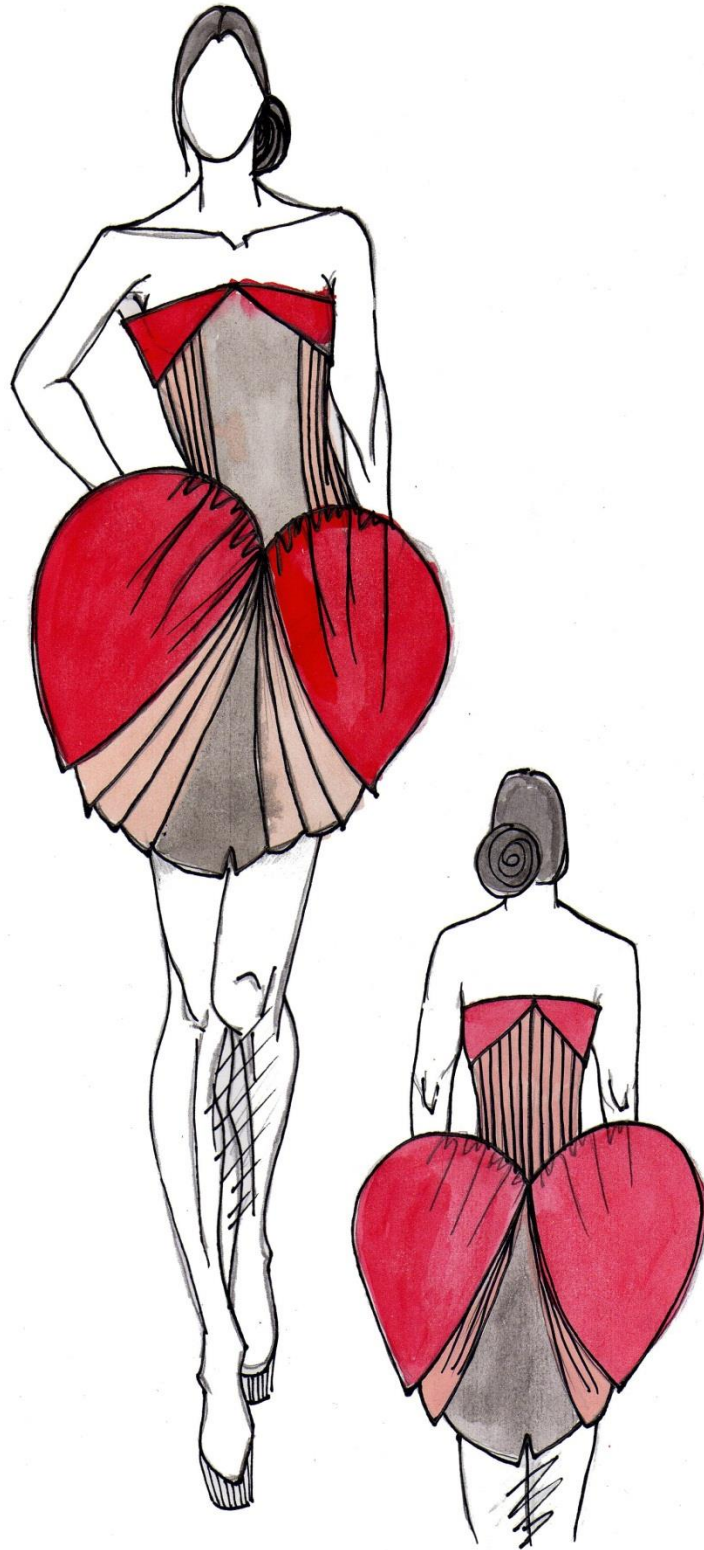
5.2. Varijacije odabranog modela

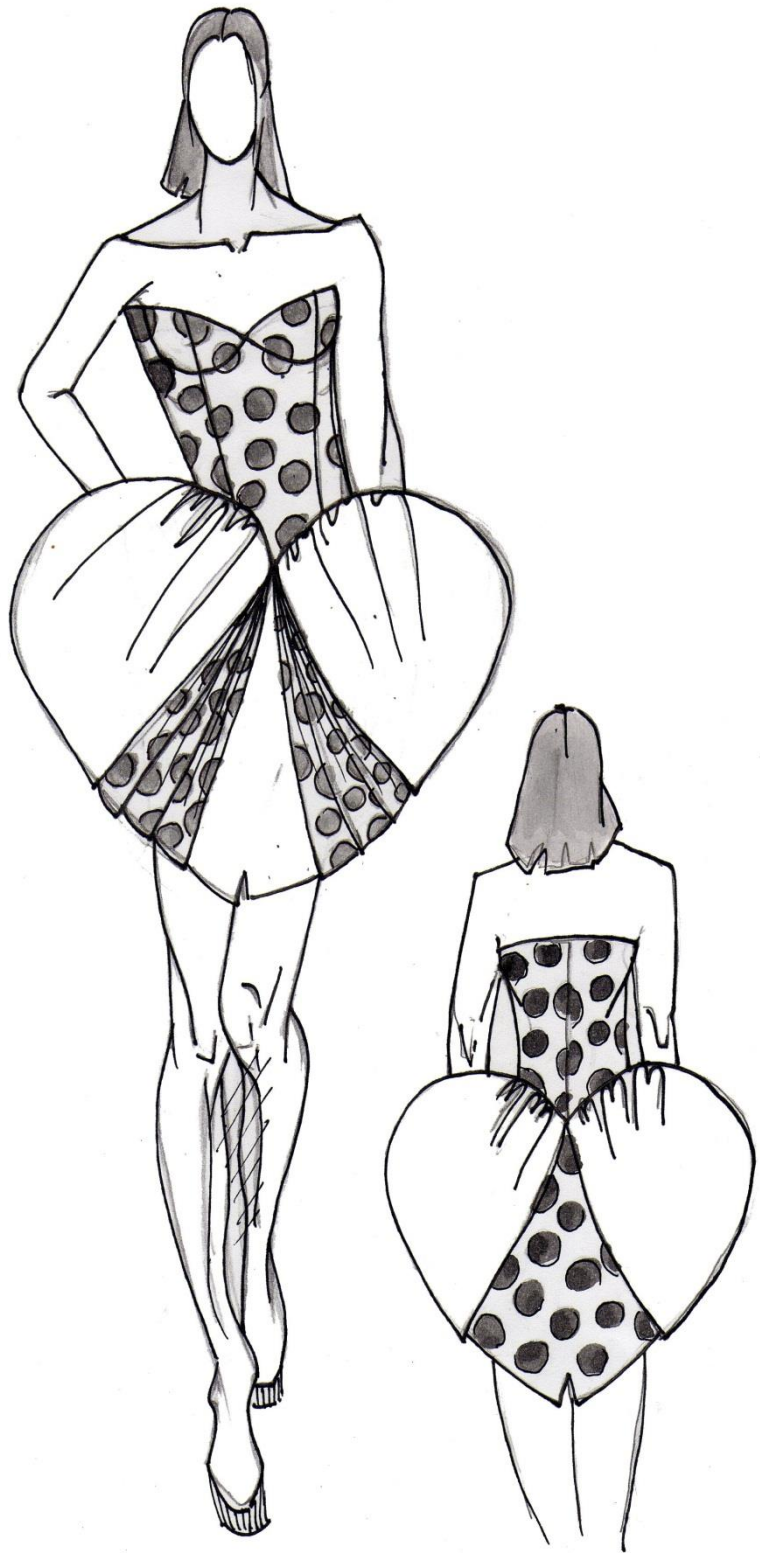
Model 1.

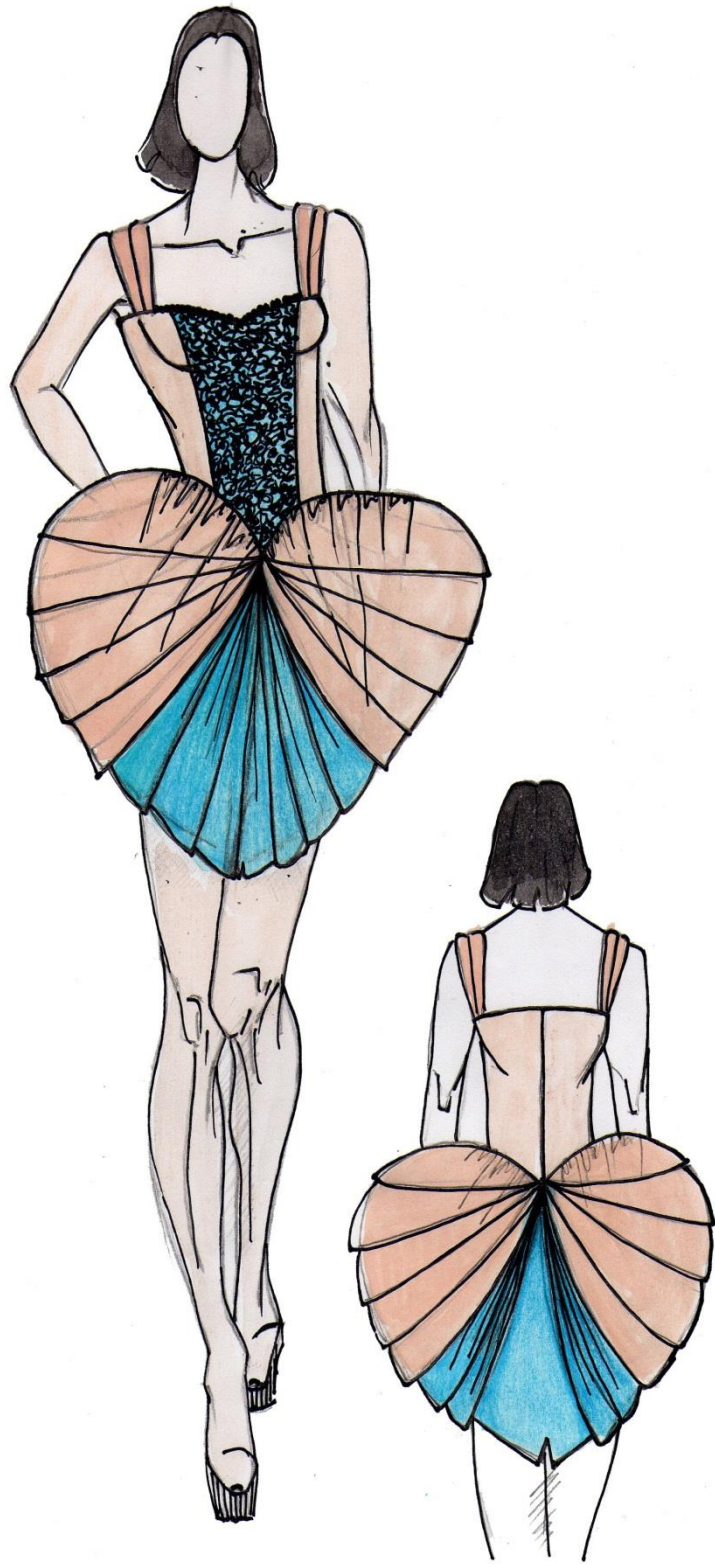
Model 2.

Model 3.

Model 4.

Model 5.

6. Literatura

Biškupić-Bašić, I., Barac, V., Kovačić, G., Gavez, I. (2000). Licitarska umijeća: obrt višestoljetne tradicije, Zagreb, Etnografski muzej.

Biškupić-Bašić, I. (2001). Medičarsko-svjećarski obrt. Hrvatska revija, 3/4, 152-158.

Cifrić, I. (2014). Očuvanje baštine u kontekstu Europske unije, Međunarodni znanstveni skup "Hrvatska u Europskoj uniji", Split, 12, studenoga, 2013.

Ujević, D., Rogale, D., Hrastinski, M. (2010). Tehnike konstruiranja i modeliranja odjeće, 104 - 106

Gredičak, T. (2009). Kulturna baština i gospodarski razvitak Republike Hrvatske, Ekonomski pregled, 60 (3-4) 196-218. (posjećeno 12.08.2016.)
<https://www.google.hr/?ion=1&espv=2#q=gredi%C4%8Dak%20tatjana>

Konvencijom o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Narodne novine, broj 157/2003.

Konvencija za zaštitu nematerijalne kulturne baštine, Narodne novine, broj 5/2007.

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/2090, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014.

Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Narodne novine, broj 110/2007.

Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine broj 70/2005, 139/2008, 57/2011.